

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรมกรไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีกรมกรการทำเรือแห่งประเทศไทย" นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรมกรการทำเรือใน 5 รูปแบบ คือ การประท้วง การมีบทบาทในชุมชน การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง การสื่อสารทางการเมืองและการเลือกตั้ง ว่ามีแบบแผนของการเข้ามีส่วนร่วมอย่างไร โดยวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน ซึ่งเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องอย่างมากกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล

นอกจากนี้ ยังได้วิจัยถึงระดับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมืองของกรมกรการทำเรืออีกด้วยว่ามีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรมกรการทำเรืออย่างไรหรือไม่ โดยวิเคราะห์ถึงความแตกต่างอันอาจเกิดขึ้น จากการที่บุคคลมีสถานภาพในด้านต่าง ๆ แตกต่างกันได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรือ การมุ่งศึกษาวิจัยลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรมกรการทำเรือนี้ เพราะเห็นว่ากรมกรกำลังมีบทบาทในระบบการเมืองไทยมากขึ้นทุกขณะ จึงน่าที่จะมีการสำรวจถึงพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ว่ามีลักษณะอย่างไร เพื่อที่จะสามารถเข้าใจและส่งเสริมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอันเป็นผลดีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้สุ่มตัวอย่างจากพนักงานระดับหนึ่งของการทำเรือแห่งประเทศไทย จำนวน 300 คน เป็นชาย 246 คนและเป็นหญิง 54 คน โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลแยกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นการศึกษาถึงแบบแผนของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนในส่วนที่สองนั้นเป็นการศึกษา

อิทธิพลของปัจจัยด้านความรู้สึกทางการเมืองที่มีต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ใน การนี้ได้นำ เทคนิคทางสถิติที่เห็นว่า เหมาะสมกับข้อมูลมาพิจารณาประกอบ เพื่อความชัดเจน ยิ่งขึ้นด้วย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัจจัยทางด้านความรู้ สึกทางการเมืองของกรรมการท่าเรือ สรุปได้ดังนี้คือ

1. ลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรือโดยทั่วไปแล้วยัง คงอยู่ในระดับต่ำและมีจำนวน เพียง เล็กน้อย เท่านั้นที่ เข้ามีส่วนร่วมในระดับสูง เมื่อพิจารณา ถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วม ปรากฏว่ากรรมการท่าเรือ เข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบของ การเลือกตั้งมากที่สุด รองลงมาคือ การประท้วง การสื่อสารทางการเมือง การ มีบทบาทในชุมชนและการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงปัจจัย ทางด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการท่า เรือ ปรากฏว่ามีเพียงปัจจัยทางด้าน การ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการท่า เรือ เท่านั้น ที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่า เรืออย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่เหลือไม่มีผลแต่อย่างใด

ในการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละ รูปแบบคือ การประท้วง การมีบทบาทในชุมชน การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง การสื่อสารทางการเมืองและการเลือกตั้งกับปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการท่าเรือ ปรากฏว่า การประท้วงและ การมีบทบาทในชุมชนสัมพันธ์กับการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการท่าเรือ การสื่อสาร ทางการเมืองสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้าน เพศและการศึกษา การเลือกตั้งสัมพันธ์กับปัจจัย ทางด้านอายุ รายได้และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการท่าเรือ ส่วนการเกี่ยวข้องกับ พรรคการเมืองนั้นไม่สัมพันธ์กับปัจจัยใด ๆ เลย

2. ปัจจัยทางด้านความรู้สึกทางการเมือง

ปัจจัยทางด้านความรู้สึกทางการเมือง นี่เป็นการศึกษาถึงระดับความรู้สึก มีประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) และความไว้วางใจทางการเมือง (political trust) ว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งผลการศึกษารวบรวมสรุปได้ดังนี้

2.1 ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

โดยทั่วไปแล้ว กรรมการการทำเรื่องมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในระดับปานกลาง เมื่อทำการจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่อง ปรากฏว่าเพศชายมีแนวโน้มว่ามีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 51-60 ปีมีแนวโน้มว่ามีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าระดับอายุอื่น ๆ ในด้านการศึกษา ปรากฏว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไปมีแนวโน้มว่ามีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับอื่น ๆ ในด้านรายได้ ปรากฏว่าผู้ที่มีรายได้ตั้งแต่ 9,001 บาทขึ้นไปมีแนวโน้มว่ามีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่าทั้งหมด ในด้านการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่อง ปรากฏว่าผู้ที่ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่องมีแนวโน้มว่ามีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ เป็นสมาชิก อย่างไรก็ตามแนวโน้มของแต่ละปัจจัยที่กล่าวมานี้ เมื่อได้ทำการทดสอบด้วยวิธีการทางสถิติแล้วปรากฏว่า ความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ การศึกษา รายได้และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่องในการมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองนั้นมีเพียง เล็กน้อย จนไม่มีความหมายในเชิงสถิติเลย

2.2 ความไว้วางใจทางการเมือง

กรรมการการทำเรื่องส่วนใหญ่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่อง ปรากฏว่า เพศชายมีแนวโน้มว่ามีความไว้วางใจทางการเมืองมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย ผู้ที่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีแนวโน้มว่ามีความไว้วางใจทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่าทุกระดับในด้านการศึกษา ปรากฏว่า ผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า ป. 4 มีแนวโน้มว่า มีความไว้วางใจทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มี

ระดับการศึกษาอื่น ๆ ในด้านรายได้ ปรากฏว่า ผู้ที่มีรายได้ตั้งแต่ ๑,๐๐๑ บาทขึ้นไป มีแนวโน้มว่ามีความไว้วางใจทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้ระดับอื่น ๆ และในด้านการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่อนั้น ปรากฏว่า ผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำ เรือมีแนวโน้มว่ามีความไว้วางใจทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ เป็นสมาชิก เล็ก น้อย อย่างไรก็ตามแนวโน้มของแต่ละปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มิได้มีความหมายแต่อย่างใด เพราะเมื่อได้ทำการทดสอบด้วยวิธีการทางสถิติแล้ว ปรากฏว่า ความแตกต่างทาง เพศ อายุ การศึกษา รายได้และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำ เรือในการมีความไว้วางใจทางการเมืองนั้นมี เพียง เล็กน้อยไม่มีความหมายในเชิงสถิติแต่อย่างใด

๓. ความรู้สึกทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในส่วนนี้ เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

๓.1 ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

โดยทั่วไปแล้วความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมีผลต่อการ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือ เพียง เล็กน้อย เท่านั้น กล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีผลใด ๆ เลย เมื่อพิจารณาที่ละรูปแบบของการมีส่วนร่วมคือ การประท้วง การมีบทบาทในชุมชน การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและการ เลือกตั้ง ปรากฏว่า ผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำจะ เข้ามีส่วนร่วมในการประท้วงและการมีบทบาทในชุมชนมากกว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงและปานกลาง (ตามลำดับ) อยู่เล็กน้อย ในด้านการ เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ปรากฏว่าทุกระดับความรู้สึก เข้ามีส่วนร่วมในอัตราใกล้เคียงกันมาก ในด้านการ สื่อข่าวสารทางการเมืองนั้น ปรากฏว่า ผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง เข้ามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองปานกลางและต่ำอย่างชัดเจน ในด้านการ เลือกตั้ง ปรากฏว่า แต่ละระดับความรู้สึกา เข้ามีส่วนร่วมในอัตราใกล้เคียงกัน

๓.2 ความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
 กรรมการการทำเรื่อนั้น ปรากฏว่า ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำจะ เข้ามามีส่วน
 ร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองปานกลางและสูงอย่างชัดเจน
 เมื่อพิจารณาทีละรูปแบบ ปรากฏว่า ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ เข้ามามีส่วน
 ร่วมในการประท้วงและการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมือง
 ปานกลางและสูงอย่างชัดเจนและ เข้ามามีส่วนร่วมในการมีบทบาทในชุมชนและการ
 เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองมากกว่าผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองปานกลางและสูง
 อยู่เล็กน้อย ส่วนการมีส่วนร่วมในรูปแบบของการเลือกตั้งนั้น ปรากฏว่า ผู้ที่มีความ
 ไว้วางใจทางการเมืองสูงจะ เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมือง
 ต่ำและปานกลาง (ตามลำดับ) อยู่เล็กน้อย

อภิปรายผล

1. ลักษณะการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการการทำเรื่อ

ดังที่กล่าวแล้วว่า กรรมการการทำเรื่อโดยส่วนใหญ่ เข้ามามีส่วนร่วมทาง
 การเมืองในระดับต่ำ และในการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น กรรมการการทำเรื่อ
 ให้ความสนใจกับการเลือกตั้งมากที่สุด รองลงมาคือ การประท้วง การสื่อสาร
 ทางเมือง การมีบทบาทในชุมชนและการ เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองตามลำดับ ซึ่ง
 ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ น่าจะมาจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้คือ

ประการแรก น่าจะเป็น เพราะข้อจำกัดในเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจ
 กล่าวคือ อาชีพกรรมกร เป็นอาชีพที่ได้รับค่าตอบแทนต่ำและแม้ว่าจะทุ่มเทกำลังกายกำลัง
 ใจให้กับงานมาก เพียงใดก็มิได้ช่วยให้ร่ำรวยขึ้นมาได้ กล่าวได้ว่าเป็นชีวิตที่ต้องเหนื่อย
 ยากและต้องตื่นตัวต่อสภาวะความเป็นอยู่ของคนตลอด เวลา ซึ่งลักษณะ เช่นนี้ เป็นข้อจำกัด
 อย่างสำคัญในการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
 ที่ต้อง เสียสละ เวลาและให้ความสนใจอย่างต่อ เนื่อง เช่น การเกี่ยวข้องกันพรรคการเมือง
 การมีบทบาทในชุมชนและการสื่อสารทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้ง
 ๓ รูปแบบนี้ นอกจากจะต้องมีเวลาว่างพอดแล้วยังจะต้องมีพื้นฐานทางด้านทุนทรัพย์ที่ดีอีกด้วย

เพราะกิจกรรม เหล่านี้จะดำเนินไปได้ก็ต่อเมื่อมีทุนอุดหนุนที่ดี ในภาวะที่ค่าครองชีพมีราคาสูง เช่นนี้การบริจาค เพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวจึง เป็น เรื่องที่ทำได้ยาก ดังนั้นจึงจำ เป็นอยู่เองที่กรรมการทำ เรือไม่อาจให้ความสนใจกับการ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้ง 3 รูปแบบดังกล่าว เท่าที่ควร ซึ่งได้ทำให้คะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของกรรมการทำ เรือโดยทั่วไปอยู่ในระดับต่ำอีกด้วย การที่กรรมการทำ เรือให้ความ สนใจกับการ เลือกตั้งมากที่สุดนั้นน่าจะ เป็น เพราะกิจกรรมการ เลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่ เข้ามามี ส่วนร่วมได้ง่าย ใช้เวลาเพียง เล็กน้อยและสามารถ เห็นผลในระยะ เวลาอันสั้น นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมที่หวังผลตอบแทนจากผู้ที่ตน เลือกได้อีกด้วย สำหรับการมีส่วนร่วมในรูปแบบ ของการประท้วง ซึ่งกรรมการทำ เรือให้ความ สนใจ เป็นอันดับสองนั้น จะ เห็นได้ ว่าเป็นกิจกรรมที่หวังผลได้ในระยะ เวลาอันสั้นด้วย เช่นกัน และการมีส่วนร่วมในการประท้วงนี้ หากดำเนินการได้สำเร็จก็จะช่วยให้มีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้นอีกด้วย เพียงแต่มีความ เสี่ยงภัยแฝงอยู่บ้าง เท่านั้น การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ จึงได้รับความ สนใจน้อยกว่าการ เลือกตั้ง จะ เห็นได้ว่าข้อจำกัดทางด้านสถานะทาง เศรษฐกิจมีบทบาทอย่างสำคัญในการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการ เมืองของกรรมการทำ เรือ

ประการที่สอง น่าจะมาจากอิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมือง กล่าวคือ ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทยซึ่ง เป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาหลายร้อย ปี น่าจะมีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างความ เคยชิน เกี่ยวกับการถูกปกครองและการยอมรับ อำนาจแก่ประชาชนไทยโดยทั่วไปอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษาของมบุญ ศิริวรรณ ก็ได้พบว่าประชาชนไทยแม้แต่ใน เขตกรุง เทพมหานครก็ยังมีวัฒนธรรมทางการเมือง ในลักษณะของ อำนาจนิยมอยู่มาก¹ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้น่าจะมีอยู่ในหมู่กรรมการทำ เรือด้วย เช่นกัน

¹ มบุญ ศิริวรรณ, "วัฒนธรรมทางการเมืองไทย" ศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ลักษณะอำนาจนิยมและประชากรใน เขตกรุง เทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2520), หน้า 37-38.

เพราะกรรมกรการทำ เรือก็ เป็นส่วนหนึ่งของประชาชนคนไทยโดยทั้งหมด ดังนั้นจึงไม่
อาจหลุดรอดไปจากอิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจอธิปไตยได้ ซึ่งพื้นฐาน
ทางวัฒนธรรมแบบนี้ เป็นตัวถ่วงรั้งการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมาก โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ต้องอาศัยความสมัครใจมากกว่าผลตอบแทนที่เป็นรูป
ธรรม เช่น การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง การมีบทบาทในชุมชน และการสื่อสาร
สารทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งอิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีต่อการ เข้ามามีส่วนร่วม
ทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือนี้ จะกล่าวโดยละเอียดในตอนต่อไป

ประการที่สาม น่าจะมาจากปัจจัยแวดล้อมทางการเมือง จะเห็นได้ว่า
นับแต่การ เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีการปก-
ครองในระบอบ เผด็จการสลับกับระบอบประชาธิปไตยมาเป็นระยะ ๆ ตลอดมา สถาบัน
ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐธรรมนูญ รัฐสภาและ
พรรคการเมือง ถูกคุกคามและล้มล้างหลายครั้งหลายหน ปรากฏการณ์ลักษณะนี้ยังเป็น
ภาพพจน์ที่ชัดเจนของการ เมืองการปกครองของไทยทรยศ เท่าทุกวันนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่า เบื่อ
หน่ายสำหรับผู้ที่ยินยอมการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย เป็นอย่างยิ่ง การที่กรรมกร
การทำ เรือ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำนั้นส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจากสาเหตุนี้ด้วย
เช่นกัน

ดังนั้นหากจะพัฒนาลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำ-
เรือให้มีระดับที่สูงขึ้นแล้วสิ่งที่ควรทำมากที่สุดก็คือ การช่วยให้สภาวะความเป็นอยู่ของกรรม
กรให้ดีขึ้น และสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ เป็นประชาธิปไตยที่
แท้จริงและสามารถที่จะคาดหวังต่อการทำงานของรัฐบาล (ภายใต้ระบอบการปกครอง
แบบประชาธิปไตย) ได้อย่างจริงจังด้วย

ปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการ เป็นสมาชิกสภ-
ภาพแรงงานการทำ เรือกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือ

ดังผลสรุปการวิจัยที่กล่าวในตอนต้นว่า มีเพียงปัจจัยทางด้าน การ เป็นสมาชิก
สหภาพแรงงานการทำ เรือ เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกร
การทำ เรืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษาและรายได้

นั้นไม่มีผลต่อการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือแต่อย่างใด ซึ่ง
ลักษณะดังกล่าวสามารถแยกอภิปรายได้ดังนี้ คือ :-

ก) การ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรือกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือที่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน นั้นปรากฏว่าเป็นไปตามสมมุติฐานการศึกษาข้อ 5 ที่ตั้งไว้ว่า "กรรมกร
การทำเรือที่สังกัดสหภาพแรงงานการทำเรือ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่สังกัด"
ซึ่ง เป็นการแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสหภาพแรงงานการทำเรือที่มีต่อผู้ที่เป็นสมาชิกอย่าง
ชัดเจน อิทธิพลของสหภาพแรงงานการทำเรือซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่ม ๆ หนึ่ง (Group)
นี้สามารถอธิบายได้โดยผลการศึกษาของนักวิชาการชาวตะวันตกบางท่าน เช่น Verba และ
ซึ่งอธิบายไว้ว่า "การ เข้า เป็นสมาชิกกลุ่ม" เป็นตัวแปรอิสระที่มีผลกระทบต่อ
พฤติกรรมการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง โดย เป็นไปในลักษณะสะสม เพิ่มพูน
ขึ้นทีละน้อย¹ และดังที่ Milbrath อธิบายว่า กิจกรรมของกลุ่มสามารถเพิ่มการกระทำ
ทางการเมืองของบุคคล (ซึ่ง เป็นสมาชิก) ได้โดยปราศจากการเพิ่มขึ้นของข่าวสาร
ทางการเมืองความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและความ เอาใจใส่ทางการเมือง²

การที่ปัจจัยทางด้านการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรือมีผลต่อการ
เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือนี้ เป็นสิ่งที่ดีสำหรับระบอบการปกครอง
แบบประชาธิปไตยอย่างมาก สมควรที่จะส่งเสริมให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น เพราะสหภาพ

¹ Verb & Nie, Participation in America : Political Democracy and Social Equality (New York : Harper & Row , 1972).

² Milbrath, Political Participation (Chicago : Rand McNally College Publishing Co., 1965), . p. 110-113.

มีความ เข้มแข็งมากขึ้น เท่าใดก็จะช่วยให้กรรมกร เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เท่า นั้น ซึ่งหากได้มีการ เชื่อมโยงกันระหว่างพรรคการเมืองกับสหภาพแรงงานา แล้วก็จะ เป็นผลดีอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะทำให้สหภาพแรงงานา มีความ เข้มแข็งแล้ว ยัง เป็น การป้องกันมิให้กรรมกรออกไป เล่นการเมืองนอกระบบ ซึ่งเป็นอันตรายต่อระบอบการ ปกครองแบบประชาธิปไตยอีกด้วย

ข) ปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษาและรายได้กับการมีส่วนร่วมทาง
ทางการเมือง

การที่ปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษาและรายได้ ไม่มีผลต่อการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือนี้ นอกจากจะไม่สอดคล้องกับผลการ ศึกษาในต่างประเทศแล้ว ยังไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานในการศึกษา ในข้อ 1, 2, 3, และ 4 อีกด้วย ซึ่งมีข้อความดังนี้คือ

1. กรรมกรการทำ เรือชาย เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่ากรรม-กรการทำ เรือหญิง
2. กรรมกรการทำ เรือที่มีอายุน้อย เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า กรรมกรการทำ เรือที่มีอายุมาก
3. กรรมกรการทำ เรือที่มีการศึกษาสูงจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง มากกว่ากรรมกรการทำ เรือที่มีการศึกษาต่ำ
4. กรรมกรการทำ เรือที่มีรายได้สูงจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง มาก กว่ากรรมกรการทำ เรือที่มีรายได้ต่ำ

จากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศได้พบว่า ปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา และรายได้มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้คือ

ปัจจัยทางด้าน เพศ จากการวิจัยของ Milbrath. และนักวิชาการ ชาวตะวันตกหลายท่านได้พบว่า โดยทั่วไปแล้วผู้ชายจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง นอกจากนี้ยังได้พบอีกว่า ในหมู่คนที่มีความฐานะต่ำ (lower status) ผู้ชาย จะมีอัตราการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง เป็นจำนวนมาก อัตราความแตก

ต่างในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมืองจะลดน้อยลงก็ต่อเมื่อสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ (modernization) ผู้หญิงมีความรู้และมีรายได้เพิ่มขึ้น การออกไปทำงานนอกบ้านและการขยายตัวของ การเคลื่อนไหว เกี่ยวกับสิทธิสตรี¹

ปัจจัยทางด้านอายุ จากการวิจัย เอกสารและการวิจัยภาคสนาม Milbrath ได้พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนเราจะเพิ่มขึ้นตามอายุและถึงจุดสูงสุดในวัยกลางคน ต่อจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงตามอายุที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังได้พบอีกว่าพวกคนหนุ่มสาวที่ยังโสดจะสนใจต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนอกระบบ เช่น การประท้วง การเดินขบวนและการก่อการจลาจลมากกว่าการมีส่วนร่วมในระบบ²

ปัจจัยทางการศึกษา Almond และ Verba ได้พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการขัดเกลาให้รัฐระเบียบทางสังคมการเมือง ทำให้บุคคลมีความรู้เรื่องราวทางการเมืองดีขึ้นและมีความเชื่อมั่นสูงในบทบาททางการเมืองของคน และบุคคลที่มีการศึกษาสูงมักจะมี ความสนใจทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าบุคคลที่มีการศึกษาต่ำ นอกจากนี้จากการศึกษาของ Milbrath ได้พบอีกว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอำนาจมากที่สุดในการกระตุ้นให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง³

ปัจจัยทางด้านรายได้ Milbrath และนักวิชาการชาวตะวันตกหลายท่านพบว่าผู้ที่มีรายได้มากกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า และเหตุที่รายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่าง มากนั้น เพราะเหตุว่าความแตก

¹ Milbrath, Political Participation, pp. 116-118.

² Ibid. , p. 118.

³ Almond and Verba, The Civic Culture (Boston : Little, Brown and Company, 1966), pp.46-47.

⁴ Milbrath, Political Participation, p. 98.

ต่างของระดับรายได้มีความเกี่ยวข้องกับความแตกต่างของสถานะทาง เศรษฐกิจ สังคม และทัศนคติ กล่าวคือผู้ที่มีความมั่นคงมากกว่ามักจะมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มทาง เศรษฐกิจและการเมืองต่าง ๆ มากกว่า จึงได้มีการพัฒนาทัศนคติและความ เชื่อต่าง ๆ ซึ่งเอื้อต่อการ¹ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า

จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษาและ รายได้ กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือ ไม่ตรงกับผลการวิจัยของนักวิชาการชาวตะวันตกเลย ซึ่งสามารถพิจารณาที่ละปัจจัยได้ดังนี้

ปัจจัยทางด้านเพศ การที่กรรมกรการทำเรือ เพศชายและหญิง เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคงจะเป็น เพราะสังคมภายในกลุ่มของกรรมกรการทำ เรือมีการให้ เกียรติและความสำคัญแก่กรรมกร เพศหญิง เท่า เทียบกับกรรมกรเพศชาย และ เปิดโอกาสให้กรรมกร เพศหญิงได้มีโอกาส เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มอย่าง เต็มที่ จะเห็นได้ว่าแม้แต่ตำแหน่งประธานสหภาพฯ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญและมี เกียรติสูงของกลุ่ม ก็ยัง เปิดโอกาสให้ผู้หญิงสมัครรับ เลือกตั้ง เข้าไปดำรงตำแหน่งได้ ซึ่งถ้าหากภายในกลุ่มไม่ยอมรับในความสามารถของผู้หญิงแล้ว โอกาสเช่นนี้ จะไม่มีได้เลย เพราะกรรมกรการทำ เรือนั้น เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิงหลาย เท่านี้ นอกจาก ประเด็นดังกล่าวแล้ว เป็นไปได้ดีกว่ากรรมกรหญิงของการทำ เรือ มีความรู้ความสามารถ ในการอ่านออก เขียนได้ และสามารถที่จะ เข้าใจปัญหาและสภาพความเป็นไปของสังคมได้ดีพอ ๆ กับกรรมกรชาย ทั้งนี้เพราะทั้งสองทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อม เดียวกันมีปฏิสัมพันธ์ ต่อกันตลอดเวลา ย่อมมีการอบรมกล่อมเกล่า (socialization) ต่อกันตลอดเวลา เช่นเดียวกัน นอกจากนี้การที่สังคมภายในกลุ่ม เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้มีโอกาสได้มีส่วนร่วม อย่าง เต็มที่ก็ เป็นการกระตุ้นให้กรรมกร เพศหญิง เข้ามีส่วนร่วมและ เรียนรู้มากยิ่งขึ้นด้วย ประเด็นต่อมาคือการที่กรรมกร เพศหญิงมีรายได้ เป็นของตนเองนั้นคงจะช่วยให้มีความรู้สึก เชื่อมั่นในตนเอง (self - confidence) มากขึ้นด้วย ซึ่งจากการวัดระดับความรู้สึก

¹ Milbrath, Political Participation, pp. 96-98.

มีประสิทธิภาพทางการ เมืองของทั้งสอง เพศก็ได้พบว่าอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมาก ประการสุดท้ายจะ เห็นได้ว่าปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางสังคมได้พัฒนาไปมาก ประชาชนในหลาย ๆ กลุ่มมีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิและความเสมอภาคทางเพศอย่างมาก มีการจัดตั้งองค์กร เพื่อการตั้งกล่าวหลายกลุ่ม เช่น "กลุ่มผู้หญิง" ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ กลุ่มผู้หญิงอาสาสมัคร เพื่อกิจกรรมทางสังคม เช่น กลุ่มแม่บ้านอาสา กลุ่มสตรีอาสา รักษาดินแดนและกลุ่มสตรีชาวนาไทย เป็นต้น บรรยากาศของสภาพแวดล้อมในลักษณะดังกล่าวนี้ น่าจะมีส่วนในการกระตุ้น เร่งเร้าให้กรรมกร เพศหญิงของการทำ เรือเข้ามีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางการ เมืองมากขึ้นด้วย

การที่กรรมกร เพศหญิงของการทำ เรือมีความตื่นตัวทางการ เมือง เสมอ เหมือนกับกรรมกรชายนี้ เป็นสิ่งที่น่าสนับสนุนและส่งเสริมอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นผลดีต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแล้ว ยัง เป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้เกิดประโยชน์อย่าง เต็มที่อีกด้วย ถ้าได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมทุกกลุ่มชนในสังคมให้มีลักษณะ เช่นนี้แล้ว เชื่อได้ว่าในอนาคตอันไม่ไกลนี้ สังคมไทยจะสามารถวิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านอย่างแน่นอน เพราะปัจจุบันผู้หญิงไทยมีจำนวน เท่ากับครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดในประเทศ ถ้าได้มีการพัฒนาและนำศักยภาพที่มีอยู่ทั้งหมดมาใช้ อย่าง เต็มที่แล้วย่อม เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติอย่างแน่นอน

ปัจจัยทางด้านอายุและการศึกษา การนำทั้งสองปัจจัยนี้มาพิจารณาร่วมกันนั้น เพราะ เหตุว่าทั้งสองปัจจัยมีลักษณะใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ การเพิ่มขึ้นของอายุก็ได้ช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้และ เข้าใจสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น และการเพิ่มขึ้นของระดับการศึกษา ก็ได้ช่วยให้บุคคลมีความรู้ความ เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้โดยธรรมชาติแล้วทั้งสองปัจจัยนี้ก็มีอิทธิพลในการกระตุ้นให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการ เมืองอย่างมากด้วย การที่อัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการ เมืองของกรรมกรการทำ เรือมิได้แปรผันตามการ เพิ่มขึ้นของปัจจัยทั้งสองดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่ค่อนข้างผิดปกติ ซึ่งน่าจะเป็น เพราะมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลมากกว่ามาถ่วงรั้งไว้ และอาจเป็นไปได้ว่าอิทธิพลของปัจจัยดังกล่าวคือ อิทธิพลของปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมทางการ เมือง ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมทางการ เมือง เป็นสิ่งที่เกิดจากการสังสมทางประวัติศาสตร์

ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม ค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งน่าจะ
จะมีอิทธิพลต่อโลกทัศน์ของบุคคลมากกว่าปัจจัยทางอายุและการศึกษาอย่างมาก

หากพิจารณาถึงประวัติศาสตร์ทางการ เมืองการปกครองของไทย แล้วจะ
เห็นว่าประเทศไทยมีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มานานหลายร้อยปี ซึ่ง
ผลจากการปกครองด้วยระบอบดังกล่าวได้สร้างวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และ
ความเชื่อที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยหลายประการ เช่น
การยอมรับอำนาจโดยง่าย การยึดตัวบุคคลมากกว่าหลักการ เป็นต้น¹ และการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่การปกครอง
ในระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของคณะราษฎรนั้น ก็เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลง
แปลง เฉพาะรูปแบบของระบบการ เมือง เท่านั้นมิได้เปลี่ยนแปลงความคิดความ เชื่อของ
ประชาชนให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองแต่อย่างใด ซึ่งถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่า
จุดมุ่งหมายของการ เปลี่ยนแปลงน่าจะมาจากความต้องการที่จะล้ม เลิกระบอบการปกครอง
แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มากกว่าอย่างอื่น การนำระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
เข้ามานั้นก็ เพื่อที่จะแทนที่ระบอบการปกครองที่ถูกล้มล้างไป เท่านั้นมิได้มีจุดประสงค์ที่จะ
สร้างระบบการ เมืองแบบประชาธิปไตยดังที่ได้ประกาศ เจตนารมณ์เอาไว้แต่อย่างใด จะ
เห็นได้ว่าเมื่ออำนาจหลุดจากกษัตริย์ อำนาจนั้นก็ตกอยู่กับคณะราษฎรซึ่งประกอบด้วยทหาร
และข้าราชการพล เรือน เป็นหลัก และคณะราษฎรก็พยายามทุกวิถีทางที่จะให้อำนาจนั้น
ตกอยู่กับแก่นคนมากที่สุด สามารถพิจารณาได้จาก "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม"
(ประกาศใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2475) ซึ่งร่างโดยสภาผู้แทนราษฎรในยุคนั้นซึ่งประกอบด้วย
ด้วยบุคคลสำคัญของคณะราษฎร เกือบทั้งหมด รัฐธรรมนูญดังกล่าวให้อำนาจสมาชิกประ เภท
ที่ 2 ซึ่งมาจากการแต่งตั้งมีอำนาจ เท่า เทียมกับสภาผู้แทนที่มาจากการ เลือกตั้งทุกประการ

1

มบุญ คีรีวรรณ , "วัฒนธรรมทางการเมืองไทย....." , หน้า 37-38

ในระยะเวลา 10 ปีแรกของการใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งเมื่อครบ 10 ปีแล้ว รัฐมลาคณะราษฎรก็ได้จัดให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อคงอำนาจของสมาชิกประเภทที่ 2 ออกไปอีก 10 ปี นอกจากนี้คณะราษฎรยังได้ทำการบีบบังคับทางอ้อมให้พระมหากษัตริย์แต่งตั้งพรรคพวกของตนเป็นสมาชิกประเภทที่ 2 เกือบทั้งหมดอีกด้วย ซึ่งทำให้คณะราษฎรสามารถควบคุมสถาบันทางการเมืองและการปกครองที่สำคัญได้อย่างเด็ดขาด เป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่มีบทบัญญัติรับรองสิทธิของราษฎรที่จะรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองและไม่มีบทบัญญัติห้ามข้าราชการประจำยุ่งเกี่ยวกับการเมืองแห่งรัฐอีกด้วย และที่น่าประหลาดอีกประการหนึ่งคือในช่วงแห่งการใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการออกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญซึ่งยังผลให้บุคคลไม่น้อยถูกจับกุมและถูกลงโทษเพราะละเมิดรัฐธรรมนูญดังกล่าว ซึ่งกว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะถูกยกเลิกไปได้ถูกใช้เป็นเวลานานถึง 14 ปี¹

จากลักษณะดังกล่าว เห็นได้อย่างชัดเจนว่าคณะราษฎรซึ่งประกอบด้วยทหารและข้าราชการพลเรือนมิได้มีความจริงใจที่จะสร้างระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทยแต่อย่างใด มีความประสงค์เพียงเพื่อยึดอำนาจจากกษัตริย์มาไว้ที่กลุ่มคนเท่านั้น

ความพยายามที่จะผูกขาดอำนาจการปกครองนี้ได้รับการสืบทอดโดยนายทหารชั้นผู้ใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกองทัพมกลดลงมาในระยะเวลา 52 ปีที่ผ่านมา ซึ่งหากจะนับระยะเวลาของการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่มีขึ้นในประเทศไทยแล้ว จะเห็นว่าระยะเวลาที่มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงมีเพียง 11 ปีเท่านั้น คือในช่วง พ.ศ. 2489-2495, 2511-2514 และ 2517-2509 แต่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยครึ่งใบ (สภาแต่งตั้งมีอำนาจเท่าเทียมกับสภาผู้แทนราษฎร) เป็นเวลาถึง 26 ปี คือ ช่วง พ.ศ. 2475-2489, 2495-2502 และ 2521-2527 นอกจากนี้ยังเคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของระบอบเผด็จการนานถึง 13 ปี คือในช่วง พ.ศ.

¹

กรมล ทองธรรมชาติ, ความรู้เรื่องรัฐธรรมนูญไทย. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2518), หน้า 38-40.

2502-2512, 2514-2516, และ 2519-2521 ดังนั้นโอกาสที่ประชาชนจะได้เรียนรู้วิธีการปกครองและเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ค่านิยมให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย จึงมีน้อยมาก การสลายตัวของวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยมซึ่งคิดค้นมาแต่ประวัติศาสตร์ จึงเป็นไปอย่าง เชื่องช้าและยากเย็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะการปกครองด้วยระบอบเผด็จการและกึ่งเผด็จการนั้น นอกจากจะทำให้องค์กรต่าง ๆ เช่น พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่อาจพัฒนาตนเองให้เติบโตขึ้นได้และไม่สามารถทำหน้าที่ในการให้ความรู้และการอบรมกล่อมเกลாதองการเมือง (political socialization) แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องแล้ว พวกนิยมเผด็จการและรัฐบาลเผด็จการยังได้พยายามโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนในประเทศมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ อีกด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจนได้แก่ รายการของสถานีวิทยุของเครือข่ายกองทัพบกเกือบทั้งหมดและรายการของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกบางรายการในช่วงต้นปี 2527 เป็นต้น การกระทำดังกล่าวเป็นการสร้างความสับสนและสกัดกั้นการพัฒนาระบบความคิดความเชื่อที่เอื้ออำนวยต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างมาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำและไม่มีโอกาสรับข้อมูลอื่น ๆ มาเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์หาความถูกต้อง

ลักษณะดังกล่าวนี้น่าที่จะมีอิทธิพลอย่างสำคัญในการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมและยังผลให้อิทธิพลของการศึกษาและการเพิ่มขึ้นของอายุไม่ส่งผลใด ๆ กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือด้วย ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมทางสังคมและสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นเบ้าหลอมความคิดความเชื่อของสมาชิกในสังคมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแล้ว สภาพความไม่แน่นอนของเสถียรภาพทางการเมืองของไทยและภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำอยู่ตลอดเวลาที่น่าจะมีส่วนที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือไม่แปรผันตามระดับการศึกษาและอายุด้วยเช่นกัน เพราะสภาพดังกล่าวทำให้แต่ละคนต้องให้ความสนใจกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนมากขึ้นและไม่กล้าพอที่จะเสี่ยงกับความไม่แน่นอนต่าง ๆ ดังกล่าว

ในอนาคตข้างหน้า หากสามารถรักษาเสถียรภาพของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยไว้ได้โดยตลอดไปและแนวโน้มของภาวะทางเศรษฐกิจดีขึ้นเรื่อย ๆ แล้วคงจะช่วยให้อิทธิพลของปัจจัยทางการศึกษาและอายุมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองมากขึ้น เพราะทั้งสองปัจจัยนี้โดยธรรมชาติแล้วมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองของบุคคลอย่างมาก หากสามารถลดอิทธิพลของสิ่งถ่วงรั้งต่าง ๆ ลงแล้ว คงจะช่วยให้อิทธิพลของทั้งสองปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะ เป็นผลดีต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างยิ่ง

ปัจจัยทางด้านรายได้ การที่อัตราการเข้าร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือไม่แปรผันตามระดับรายได้ก็น่าจะเป็น เพราะระดับรายได้ของกรรมกรการทำเรือต่างกันไม่มากนัก กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วกรรมกรการทำเรือมีรายได้อยู่ในระหว่าง 3,000 - 9,000 บาท หากเปรียบเทียบกับสังคมในระดับชาติ ซึ่งบุคคลมีฐานะตั้งแต่ระดับยากจน จนถึงชั้นมหาเศรษฐีแล้วจะเห็นว่าอัตราความแตกต่างทางด้านรายได้ของกรรมกรการทำเรือมีเพียง เล็กน้อย เท่านั้น การที่อัตราการรายได้ต่างกันเพียงเล็กน้อยนี้น่าจะมีผลให้การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองต่าง ๆ ของกรรมกรการทำเรือต่างกันไม่มากด้วยและทำให้การพัฒนาทัศนคติและความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันไม่มากตามไปด้วย เช่นกัน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาก็ได้พบว่ากรรมกรการทำเรือที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะ เข้าร่วมทางการเมืองมากกว่ากรรมกรการทำเรือที่มีรายได้ต่ำอยู่บ้าง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือที่กล่าวแล้วนี้ เป็นการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกรูปแบบกับปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรือ ซึ่งหากพิจารณาในรายละเอียดถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในแต่ละรูปแบบกับปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรือ จะปรากฏผลดังนี้คือ

การประท้วง

ในการ เข้าร่วมร่วมทางการเมือง ในรูปแบบของการประท้วง ซึ่งหมายถึง

ถึงการเดินขบวน เพื่อประท้วงการกระทำที่ไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ การชะลอการทำงานหรือนัดหยุดงาน เพื่อต่อต้านการกระทำที่ไม่ถูกต้องของรัฐบาล และการร่วมชุมนุมคัดค้านกฎหมายที่ไม่ยุติธรรมของกรมกรการทำเรื่อนั้น ปรากฏว่าปัจจัยทางด้านการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำ เรือมีอิทธิพลต่อการ เข้ามามีส่วนร่วมในการประท้วงของกรมกรการทำ เรืออย่างชัดเจน ปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษาและรายได้ ไม่มีผลต่อการ เข้าร่วมประท้วงแต่อย่างใด

ลักษณะดังกล่าวนี้อาจจะเป็น เพราะว่าการ เข้ามามีส่วนร่วมในการประท้วงของกรมกรการทำ เรือนั้น เกิดจากการริเริ่มชักนำของสหภาพแรงงานการทำ เรือ เป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพราะกิจกรรมการประท้วง เป็นกิจกรรมของฝูงชน ซึ่งถ้าปราศจากการนำแล้วจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย และข้อพิสูจน์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือจะ เห็นได้ว่า ผู้ที่มีได้ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำ เรือ เข้ามามีส่วนร่วมน้อยกว่าผู้ที่ เป็นสมาชิกอย่างชัดเจน นอกจากนี้ อาจ เป็นไปได้ว่าการ เข้า เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำ เรือได้ทำให้กรมกรการทำ เรือ มีความตื่นตัวทางการเมืองและฉวยโอกาสทางการเมืองมากขึ้นด้วย สำหรับปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษาและรายได้ ซึ่งไม่มีผลต่อการ เข้ามามีส่วนร่วมในการประท้วงของกรมกรการทำ เรือนั้นน่าจะมีมูล เหตุจากการที่วัฒนธรรมบางอย่างของไทยยังคงมีอิทธิพลสูง เช่นการ เคารพ เชื่อฟังผู้ใหญ่และการยอมรับอำนาจที่เหนือกว่าได้ง่าย เป็นต้น

การมีบทบาทในชุมชน

การ เข้ามามีส่วนร่วมในการ เข้ามามีบทบาทในชุมชนซึ่งหมายถึง การรวมตัวกัน เพื่อแก้ปัญหาสังคม การทำงานร่วมกันกับกลุ่มที่ทำงาน เกี่ยวกับสังคม การ เป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นขององค์การที่มีบทบาท เกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะอื่น ๆ และการติดต่อกับทางราชการใน เรื่องปัญหาสังคมของกรมกรการทำ เรือนั้น ปรากฏว่า ปัจจัยทางด้านการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำ เรือมีอิทธิพลต่อการ เข้ามามีบทบาทในชุมชน เพียงปัจจัยเดียว ส่วนปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษาและรายได้ ไม่มีผลแต่อย่างใด

การที่ปัจจัยทางด้านการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานมีอิทธิพลต่อการ เข้ามามีส่วนร่วมในการมีบทบาทในชุมชนของกรมกรการทำ เรือนั้น น่าจะเป็น เพราะความสอดคล้อง

กันระหว่าง "การรวมกลุ่ม" กับลักษณะของกิจกรรมกล่าวคือ การรวมกลุ่มของ
 กรรมการการทำ เรือ เพื่อตั้งสหภาพแรงงานนั้น เกิดจากความผูกพันและการ เล็ง เห็นถึง
 ผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มและลักษณะของกิจกรรมการมีบทบาทในชุมชนก็ เป็นกิจกรรม
 ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของส่วนรวม ซึ่งดำเนินไปโดยความผูกพันและความร่วมมือ
 ต่อกันของสมาชิกในชุมชนนั้น ๆ ดังนั้นผู้ที่ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานจึงมีลักษณะที่เอื้อต่อ
 การมีบทบาทในชุมชนโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เมื่อได้มีการจัดตั้ง เป็นองค์กรก็ เป็น
 การเพิ่มลักษณะดังกล่าวให้เด่นชัดยิ่งขึ้น กล่าวคือการรวมกลุ่มได้ทำให้ผลประโยชน์และ
 การเกี่ยวข้องต่าง ๆ กับสิ่งแวดล้อมขยายตัวออกไปและเพิ่มความกระตือรือร้นในการมี
 ส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

สำหรับสาเหตุที่ทำให้ปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา และรายได้
 ของกรรมการการทำ เรือไม่มีผลต่อการ เข้ามามีส่วนร่วมในการมีบทบาทในชุมชนนั้น คงจะ เป็น
 เพราะอิทธิพลของความ เชื่อความ เคยชินต่อวิถีชีวิตที่ผ่านมากล่าวคือในสังคมไทย เรามีการ
 สอนกันอยู่ เสมอว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นนั้น เป็นหน้าที่ของรัฐบาลและข้าราชการที่
 เกี่ยวข้องมิใช่ เรื่องประชาชนคนธรรมดาแต่อย่างใดและนอกจากนี้ประสพการณ์เกี่ยวกับการ
 ติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐในบางเรื่อง เช่น การร้องทุกข์ การขอทำบัตรประชาชน การขอ
 ย้ายถิ่นที่อาศัย ฯลฯ ซึ่งไม่ค่อยได้รับความเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่รัฐ เท่าที่ควรก็น่าจะมีส่วน
 ในการทำให้เกิดความ เบื่อหน่ายที่จะติดต่อกับหน่วยงานของรัฐมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่าง
 ยิ่งหาก เรื่องดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยตรงแล้วก็ยิ่งไม่ยาก เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น
 สอดคล้องกับสุภาษิตที่ว่า "พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง" ดังนี้ เป็นต้น นอกจากนี้
 ประเด็นดังกล่าวนี้แล้วปัญหา เรื่อง เศรษฐกิจก็น่าจะมีอิทธิพลต่อการ เข้ามามีบทบาทในชุมชนของ
 กรรมการการทำ เรือมากกว่าปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ของกรรมการ
 การทำ เรือด้วย กล่าวคือ ปัจจุบันค่าครองชีพมีแนวโน้มสูงขึ้นอยู่เสมอ ทำให้ต้องชวน
 ขวายหารรายได้และประหยัดรายจ่ายของตนเองให้มากขึ้น จึงไม่อาจที่จะสละ เวลาและ
 ลีงของเงินทองให้กับสังคมของคนได้มากนัก ซึ่งโดยทั่วไปแล้วรายได้ของกรรมการ
 ทำ เรือก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะพุ่ม เพียงได้เท่าไรนัก

การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง

ในการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองของกรรมการทำเรื่อง ซึ่งหมายถึง การเป็นสมาชิกพรรค การทำงานให้พรรคหรือกลุ่มการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยการติดประกาศหรือประกาศ สนับสนุนให้ผู้อื่นทราบโดยทั่วไป การร่วมประชุมทางการเมืองของพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง บริจาคเงินให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการเข้าสมัครรับเลือกตั้งนั้น ปรากฏว่า ปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่อง ไม่มีอิทธิพลต่อการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองตามที่กล่าวมานี้ เลยและโดยทั่วไปแล้วกรรมการทำเรื่องเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองน้อยมาก ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ อาจเป็นเพราะว่า กรรมการทำเรื่องมีความรู้สึกว่า พรรคการเมืองไม่สามารถตอบสนองในสิ่งที่ตนต้องการได้ ทั้งนี้เพราะสภาพของพรรคการเมืองไทยนั้นมีสถานะ เป็นเพียงศูนย์อำนาจ เล็ก ๆ ที่มีบทบาทค่อนข้างน้อย และการแก้ปัญหาของชาติเพียง เล็กน้อย เท่านั้น อีกประการหนึ่งอาจเป็นไปได้ว่าทางด้าน กรรมการทำเรื่องก็ไม่ได้ได้รับความ เอาใจใส่ต่อปัญหาและความเป็นอยู่ของตนจากพรรคการเมืองด้วย การเชื่อมต่อนี้ระหว่างพรรคการเมืองและกรรมการทำเรื่องจึงไม่เกิดขึ้น นอกจากนี้อาจ เป็น เพราะความไม่แน่นอนของ เสถียรภาพทางการเมืองของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย ซึ่งมีผลให้สถานะการดำรงอยู่ของพรรคการเมืองพลอยไม่แน่นอนตามไปด้วย กรรมการทำเรื่องจึงไม่อยากใกล้ชิดกับพรรคการเมืองมากนัก นอกจากเหตุผลที่กล่าวแล้วนี้ อีกส่วนหนึ่งอาจมาจากอิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยด้วย เช่นกัน กล่าวคือประชาชนคนไทยโดยทั่วไปก็ไม่ได้ให้ความสนใจต่อพรรคการเมืองมากนักจะ เห็นได้ว่าการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละครั้งนั้น ประชาชนให้ความสำคัญค่อนข้างน้อยและบทบาทของพรรคการเมืองน้อยมาก โดยส่วนใหญ่แล้วมักคำนึงถึงตัวผู้สมัคร เป็นสำคัญ¹ ในฐานะที่กรรมการทำเรื่อง เป็นคนกลุ่มหนึ่ง

¹ สุจิต บุญบงการและพรรคศักดิ์ ม่องแก้ว, พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 186-187.

ในสังคมไทยก็คงจะมีลักษณะดังกล่าวนี้ด้วย

อย่างไรก็ตามหากในอนาคตข้างหน้า ระบอบประชาธิปไตยมีเสถียรภาพมากขึ้นและพรรคการเมืองมีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองสูงขึ้นแล้ว คงจะสามารถเรียกร้องความสนใจและความศรัทธาจากกรรมกรการทำเรือได้ และการเข้ามีส่วนร่วมของกรรมกรการทำ เรือคงจะ เพิ่มขึ้นตามคุณประโยชน์ของพรรคการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่นกัน

การสื่อข่าวสารทางการเมือง

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือในรูปแบบของการสื่อข่าวสารทางการเมือง ซึ่งหมายถึง การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องเกี่ยวกับการเมือง การพิงคำปราศรัยของนักการเมือง การเข้าร่วมอภิปรายปัญหาการเมืองตามสถานที่ต่าง ๆ การเก็บรักษาข่าวสารทางการเมือง การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการเกี่ยวกับเรื่องการเมืองและสังคม การเขียนบทความทางการเมืองไปลงสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ และการเขียนจดหมายสนับสนุนหรือประท้วงผู้นำทางการเมืองนั้น บัณฑิตที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมในการสื่อข่าวสารทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือคือ บัณฑิตทางด้าน แพศและการศึกษา ส่วนบัณฑิตอื่น ๆ นั้นแทบจะไม่มีอิทธิพลใด ๆ เลย

การที่บัณฑิตทางด้าน แพศมีอิทธิพลต่อการสื่อข่าวสารทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือนั้น คง เป็น เพราะกรรมกร แพศชายมีความกระตือรือร้นต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นไปของสังคมมากกว่ากรรมกร แพศหญิง พฤติกรรมนี้น่าจะมีไข่มุมมาจากแรงผลักดันอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะโดยธรรมชาติแล้วผู้ชายโดยทั่วไปก็มักจะให้ความสนใจต่อข่าวสารทางการเมืองมากกว่าผู้หญิงอยู่แล้วในทุกสังคม ส่วนบัณฑิตทางการศึกษานั้นก็ เป็นไปตามลักษณะที่ควรจะเป็น เช่นกัน คือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าย่อมมีข้อมูลข่าวสารและวงการสมาคมที่มีระดับชั้นทางสังคมสูงและกว้างขวางกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่า กล่าวคือมีช่องทางในการรับข่าวสารได้มากกว่า นอกจากนี้ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าก็ย่อมมีระดับการรับรู้ที่เหนือกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงไม่แปลกที่กรรมกรการทำเรือที่มีการศึกษาสูงจะเข้ามีส่วนร่วมในการสื่อข่าวสารทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่า

สำหรับบัณฑิตทางด้าน อายุ รายได้และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน

การทำเรือ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการสื่อสารข่าวสารทางการเมืองของกรรมการ
 การทำเรือเพียงเล็กน้อยนั้น น่าจะเป็น เพราะทั้ง 3 ปัจจัยนี้มิใช่ เป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด
 ในการเข้ามีส่วนร่วมในการสื่อสารข่าวสารทางการเมือง เพียงแต่ เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อ
 การสื่อสารเท่านั้น กล่าวคือ การมีอายุมากขึ้นก็ เพียงแต่ช่วยให้มีประสบการณ์มากขึ้น
 แต่มิได้ทำให้ลักษณะนิสัยโดยธรรมชาติและวงการสมาคมแปร เปลี่ยนไปมากนัก การมีรายได้
 สูงก็ช่วยให้มีโอกาสในการหาช่องทางการสื่อสารได้มากขึ้น แต่มิได้ เป็นตัวเราให้
 เกิดความสนใจต่อการสื่อสารมากนัก และการเข้า เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำ
 เรือก็อาจทำให้การสื่อสารในชุมชนของคนดีขึ้นแต่มิได้ขยายความสนใจให้กว้างออกไป
 สู่อสังคมาใหญ่ในระดับชาติได้ เท่าไรนัก ดังนั้นอิทธิพลในการผลักดันที่มีกรรมการการทำเรือ
 ของปัจจัยทั้ง 3 จึงมีไม่มากเท่าที่ควร

การเลือกตั้ง

ในการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของกรรมการการทำเรือ ซึ่งหมายถึง
 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งคณะกรรมการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร
 และการเลือกตั้งคณะกรรมการของสหภาพแรงงานการทำเรือแห่งประเทศไทยนั้น
 ปรากฏว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของกรรมการ
 การทำเรือคือ ปัจจัยทางด้าน อายุ รายได้ และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการ
 ทำเรือ ส่วนปัจจัยทางด้าน เพศและการศึกษามีอิทธิพลเพียง เล็กน้อยจนไม่มีความหมาย
 ในเชิงสถิติ

การที่ปัจจัยทางด้านอายุ รายได้ และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน
 การทำเรือ มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของกรรมการการทำเรื่อนั้น
 น่าจะเป็น เพราะทั้ง 3 ปัจจัยดังกล่าวได้ทำให้กรรมการการทำเรือมีความสำนึกในหน้าที่
 พลเมือง และมีความสำนึกในบันทัดฐานของสังคมและวิถีการดำรงชีวิตในฐานะสมาชิก
 ที่ดีของชุมชนมากขึ้น กล่าวคือ การที่อายุมากขึ้นน่าจะทำให้กรรมการการทำเรือมีความ
 ผูกพันต่อชุมชนและประเทศชาติมากขึ้น และการที่มีรายได้สูงขึ้นก็ทำให้มีความรู้สึกที่ดี
 ต่อสังคมและพร้อมที่จะปฏิบัติตามบันทัดฐานของสังคมในฐานะสมาชิกที่ดีมากขึ้น และ
 การ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรือก็คงจะทำให้ เกิดความผูกพันต่อชุมชนและ เพิ่ม

ความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองที่ตีมากขึ้นด้วยเช่นกัน

สำหรับปัจจัยทางด้านเพศ ซึ่งไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของกรรมการท่าเรือ นั้น น่าจะเป็น เพราะว่า ปัจจัยทางเพศมิได้มีอิทธิพลต่อความสำนึกในหน้าที่พลเมืองแต่อย่างใด กล่าวคือไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงก็สามารถจะมีความผูกพันและสำนึกในหน้าที่พลเมืองได้ เช่น เดียวกันและปัจจัยทางด้านเพศมิได้มีผลในการหล่อหลอมหรือกระตุ้นให้เกิดความสำนึกในหน้าที่พลเมืองและบันทัดฐานของสังคมแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ส่วนปัจจัยทางการศึกษา ซึ่งไม่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของกรรมการท่าเรือ นั้น น่าจะเป็น เพราะว่า มีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลเหนือกว่าความสำนึกในหน้าที่พลเมืองที่ดีของกรรมการท่าเรือที่มีการศึกษาสูง การกล่าวเช่นนี้หมายความว่า ผู้เขียนมีความเชื่อว่า ปัจจัยทางการศึกษามีอิทธิพลต่อความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของกรรมการท่าเรือ ทั้งนี้ เพราะการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้และความเข้าใจต่อภาระหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติมากขึ้น การที่กรรมการท่าเรือที่มีการศึกษาสูง เข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งไม่แตกต่างจากกรรมการท่าเรือที่มีการศึกษาดำกว่านั้น น่าจะเป็น เพราะกรรมการท่าเรือที่มีการศึกษาสูงมีความห่างเหินทางการเมือง (political alienation) สูง ทั้งนี้ เพราะระบอบการเมืองการปกครองของไทยที่ผ่านมา นั้นหาความแน่นอนได้ยาก กล่าวคือมีการเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมา ระหว่างระบอบเผด็จการกับประชาธิปไตยอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งทำให้ไม่สามารถคาดหวังได้ ๆ กับการมีส่วนร่วมในระบบการเมืองได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กรรมการท่าเรือที่มีการศึกษาสูงไม่กระตือรือร้นสนใจต่อการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งเท่าที่ควร อัตราการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งระหว่างกรรมการท่าเรือที่มีการศึกษาสูงกว่ากับกรรมการท่าเรือที่มีการศึกษาดำกว่า จึงไม่ต่างกันเท่าไรนัก

การอภิปรายผลการศึกษา ลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เมืองของกรรมการท่าเรือ ที่กล่าวแล้วนี้ เป็นการอภิปรายถึงพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรือในภาพรวม และเป็น การอภิปรายถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน การท่าเรือ กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง และรูปแบบของการมีส่วนร่วมทาง

การ เมืองต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพพจน์และเข้าใจลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในลำดับถัดไปจะเป็นการอภิปรายผลการศึกษาด้านความรู้สึกทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกทางการเมืองกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือ

2. ปัจจัยทางด้านความรู้สึกทางการเมือง

ความรู้สึกทางการเมืองในที่นี้หมายถึงความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) และความไว้วางใจทางการเมือง (political trust) ซึ่งแยกอภิปรายได้ดังนี้

2.1 ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง เป็นความรู้สึกว่าตนเองเข้าใจ และสามารถมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองและ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่มาก กล่าวคือบุคคลที่เชื่อว่า เขามีความสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่คิดว่าไม่มีประสิทธิภาพทางการเมือง ดังที่ Robert Dahl กล่าวว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองทำให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพทางการเมืองเพิ่มขึ้นด้วย¹

ดังที่กล่าวแล้วในผลสรุปตอนต้นบทว่า โดยทั่วไปแล้วกรรมกรการทำเรือมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในระดับปานกลางและความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา รายได้และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานอย่างมีความหมายในเชิงสถิติ

จากการวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในต่างประเทศพบว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองคือความสามารถกระทำการอันส่งผลกระทบต่อ

---

¹ Robert A. Dahl, Who Governs? Democracy and Power in and American City (New Haven : Yale University Press, 1961), p. 28.

การตัดสินใจในกระบวนการทางการเมืองได้ การสามารถควบคุมการทำงานของกลไก
 ในระบบการเมืองได้นั้น อาจมีผลมาจากประสมการณ์ทางการเมืองโดยตรงของบุคคล
 นั้น ๆ เช่น พรรคการเมืองที่เขาสนับสนุนอยู่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง การได้พบ
 ปะกัมนักการเมืองและสามารถเสนอความเห็นให้พวกนักการเมืองรับฟังได้ และการที่
 ระบบการเมือง เปิดช่องทางให้เขามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เป็นต้น เมื่อนำมา เปรียบ
 เทียบกับสังคมไทยแล้วจะพบว่าสังคมไทยมีหลายปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
 และประสมการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนของความรู้สึกรวมถึงประสิทธิภาพทางการเมือง
 อาทิ เช่น ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองซึ่งเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยาวนาน
 ต่อเนื่องหลายร้อยปี การปกครองซึ่งเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นี้ได้กล่อมเกลา
 (socialization) ให้พลเมืองเคยชินและรับเอาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจ
 นิยมไว้อย่างลึกซึ้งซึ่งยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ๆ ทั้งในหมู่ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป
 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองเมื่อปี 2475 เป็นเพียงการถ่ายเทอำนาจจากกษัตริย์
 ลงสู่ข้าราชการเท่านั้น มิได้ลงถึงประชาชนแต่อย่างใด เพราะระบบราชการเป็นกลุ่ม
 หรือองค์กรเดียวเท่านั้นที่สามารถครอบครองและปกป้องรักษาอำนาจในการปกครองไว้ได้
 ประชาชนทั่วไปขาดประสมการณ์ มีความรู้ น้อย ขาดการรวมตัว เป็นกลุ่ม เป็นก้อนอย่าง
 เข้มแข็งแน่นและขาดแคลนทรัพยากรทางการเมือง เมื่อทางฝ่ายระบบราชการหยิบยื่น
 อำนาจให้ปกครองกันเองจึงมักเกิดปัญหาความวุ่นวายในรัฐสภา ปัญหาความไร้ประสิทธิ-
 ภาพของรัฐบาลและไม่สามารถพิทักษ์รักษาอำนาจในการปกครองได้ เมื่อมีการรัฐประหาร
 เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้การปกครองของไทยจึงเป็นแบบเผด็จการสลัดกับประชาธิปไตยเรื่อย
 มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถ้ามีระยะเวลาแล้วจะพบว่าระบอบเผด็จการถูกนำมาใช้ด้วยระยะ
 เวลาที่นานกว่าประชาธิปไตยมากนัก ความไม่ต่อเนื่องอย่างยาวนานของระบอบประชา-
 ธิปไตยมีผลต่อการพัฒนาสถาบันการเมืองที่จำเป็นของระบอบ (ประชาธิปไตย) อย่างมาก
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมือง กล่าวคือ พรรคการเมืองไม่สามารถเติบโตแผ่กิ่ง
 ก้านสาขาออกไปได้ เนื่องจากการถูกทำลายทุกครั้ง เมื่อมีรัฐประหารเกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อ
 มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขึ้น (ไม่ว่า
 จะเป็นครั้งใดก็ตาม) พรรคการเมืองจึงไม่สามารถเป็นผู้ให้ความรู้ทางการเมืองแก่
 ประชาชนและไม่สามารถเป็นช่องทางในการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ประชาชนได้

อย่างกว้างขวาง เนื่องจากพรรคการเมืองมีขนาดเล็กและมีลักษณะของการรวมตัวขึ้น
 ดันแม้ว่าจะ เป็นพรรค เก่าก็ตาม การที่พรรคการเมืองมีลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้อำนาจ
 รัฐกับประชาชนขาดตัว เชื่อมที่สำคัญไป ประชาชนจึงถูกละทิ้งอยู่เพียงรอบนอกของอำนาจ
 การปกครองเท่านั้น จึงไม่สามารถมีอำนาจหรืออิทธิพลใด ๆ ที่จะไปมีบทบาทในกระบวนการ
 การทางการเมืองและการควบคุมกลไกของรัฐได้ ฉะนั้นความเชื่อมั่นในความสามารถใน
 การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองจึงไม่เพิ่มพูน
 เท่าที่ควร ดังที่ Robert Dahl เคยเสนอไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองและ
 ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองจะหล่น เลี้ยวซึ่งกันและกันและจะมีผลกระทบซึ่งกัน
 และกัน¹ ซึ่งก็จะ เห็นได้ว่าประชาชนโดยทั่วไปยัง เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ
 ต่ำแม้ว่าระบบการเมืองจะ เปิดโอกาสให้ก็ตาม

การที่มีปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการเป็นสมาชิก
 สภาพแรงงานการทำ เรือมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในระดับ
 ต่ำนี้ ก็น่าจะมีสาเหตุจากที่กล่าวแล้วทั้งหมด เช่น เดียวกัน เนื่องจากกรรมกรการทำ เรือ
 ก็เป็นพล เมืองกลุ่มหนึ่งของสังคมไทย ย่อมไม่อาจที่จะรอดพ้นไปจากอิทธิพลของสภาพ
 แวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้

นอกจากปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ทางการเมืองซึ่งมีส่วนในการกำหนด
 ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองให้ เป็นไปในรูปของอำนาจนิยม ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการ
 เพิ่มพูนความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองแล้ว สถานการณ์ทางการเมืองและสภาพ
 แวดล้อมทาง เศรษฐกิจก็น่าจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการกำหนดระดับความรู้สึกมีประสิทธิ-
 ภาพทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือ ทั้งนี้เพราะจากการสัมภาษณ์พูดคุยกับบรรดา
 ผู้นำกรรมกรการทำ เรือได้พบว่า โดยทั่วไปแล้วกรรมกรการทำ เรือมีความ เบื่อหน่าย

---

¹ Robert Dahl, Who Governs? Democracy and Power in America City, P. 28.

ต่อความไม่แน่นอนของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยพอสมควรและยังไม่อยากเกี่ยวข้องกับการเมืองมากนัก เนื่องจากกองทัพยังมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของไทยค่อนข้างมาก นอกจากนี้ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันได้ทำให้กรรมการการทำเรื่องต้องชวนชวยในการหารายได้เพิ่มขึ้นชดเชยต่อค่าครองชีพที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงมีเวลาว่างสำหรับการเมืองเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ลักษณะดังกล่าวนี้น่าจะมีส่วนอย่างสำคัญในการทำให้ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของกรรมการทำเรื่องไม่เป็นไปตามศักยภาพของเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่อง

2.2 ความไว้วางใจทางการเมือง

ความไว้วางใจทางการเมือง เป็นความโน้มเอียงพื้นฐานในเชิงความรู้สึก (affective) หรือประเมินค่า (evaluative) ทิศทางของความไว้วางใจทางการเมืองนั้น เริ่มจากความไว้วางใจสูงสุดจนกระทั่งถึงความระแวงสูงสุด (political cynicism) ความระแวงสงสัยหมายถึงระดับความรู้สึกในทางลบ (negative effect) ต่อรัฐบาลและความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลไม่ได้ทำหน้าที่และสร้าง out put ตามที่บุคคลนั้นคาดหวัง¹ ระดับความไว้วางใจทางการเมืองเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เป็นการวัดประเมินโอกาส ความเข้มของ ความขัดแย้งและความตึงเครียดในสังคม

ความไว้วางใจทางการเมืองของกรรมการทำเรื่องโดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่องปรากฏว่าไม่มีปัจจัยใดเลยที่มีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

¹

Arther H. Miller, "Political Issue and Trust in Government 1964-1970," American Political Science Review Vol. 68 No. 3 (1974), p. 952.

การที่ปัจจัยทางเพศ อายุ การศึกษา รายได้และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำ เรือของกรรมกรการทำ เรือมีความสัมพันธ์กับระดับความไว้วางใจทางการ เมืองในระดับต่ำจนไม่มีความหมายในเชิงสถิติเลยนั้น น่าจะมีสาเหตุจากหลายประการด้วยกันคือ ประการแรก กรรมกรการทำ เรือ เป็นพนักงานของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีรายได้ค่อนข้างสูงและได้รับสวัสดิการค่อนดี ภาวะความ เตื่อร้อนในการครองชีพ จึงน่าจะมีน้อย นอกจากนี้การ เคลื่อนไหว เรียกร้อง เพิ่มจำนวน เงิน เดือนและสวัสดิภาพ ก็มักจะได้รับ การตอบสนองจากฝ่ายบริหาร เสมอมา ดังนั้นความไม่พอใจที่จะมีต่อรัฐบาล จึงมีน้อย ประการที่สองบรรยากาศของสภาพการ เมืองทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การ แข่งขันกันระหว่างอุดมการณ์มาร์กซิสต์กับประชาธิปไตยได้จางหายไป เกือบหมดสิ้น หลังจากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เป็นต้นมา ซึ่งน่าจะทำให้ความรู้สึกที่เป็น ปฏิบัติการต่อระบบการ เมืองปัจจุบันจางหายไปด้วย เช่นกัน ประการที่สามความชอบธรรม ของผู้นำการ เมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันคงไม่ขัดต่อความรู้สึกของ กรรมกรการทำ เรือ เช่นเดียวกับประชาชนโดยทั่วไปซึ่งยังนิยมในความดีของนายกรัฐมนตรี อยู่มาก และประการสุดท้าย อิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ซึ่งยังคง มีลักษณะอำนาจนิยมอยู่มากคงจะมีส่วนครอบงำกรรมกรการทำ เรือ (ซึ่ง เป็น เพียงกลุ่มหนึ่งในสังคม) ไว้พอสมควร จึงทำให้การยอมรับในอำนาจ กฎ เกณฑ์และบุคคลสำคัญใน คณะรัฐบาล เป็นไปโดยง่าย

จากสาเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วนี้น่าจะสรุปได้ว่า การที่ปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา รายได้และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำ เรือไม่มีผลต่อระดับ ความไว้วางใจทางการ เมืองของกรรมกรการทำ เรือนั้น เป็น เพราะบรรยากาศสภาพแวดล้อมทางการเมืองและ เศรษฐกิจโดยทั่วไปไม่สร้างภาวะความ เตื่อร้อนแก่กรรมกรการทำ เรือ เท่าใดนัก และนอกจากนี้วัฒนธรรมทางการเมืองก็คงจะมีส่วนในการทำให้กรรมกรการทำ เรือยอมรับในอำนาจ กฎ เกณฑ์ และตัวบุคคลของคณะรัฐบาลได้ง่ายด้วย

3. ความรู้สึกทางการเมืองกับพฤติกรรมการ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

การอภิปรายผลในส่วนนี้จะแยก เป็น 2 ประเด็นคือ ความรู้สึกมีประสิทธิ- ภาพทางการเมืองกับการ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมือง

กับการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เมืองดังนี้

3.1 ความรู้สึกร่วมประสิทธิภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการศึกษาของนักวิชาการ เช่น Verba และ Nie ได้พบว่าบุคคลที่มีความรู้สึกร่วมประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในอัตราที่มากกว่าผู้ที่มีความรู้สึกร่วมประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ¹ และ Milbrath ได้พบว่าความรู้สึกร่วมประสิทธิภาพทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงบวก ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เปลี่ยนแปลงก็จะมีผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในอีกสิ่งหนึ่งด้วย² แต่ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่าโดยทั่วไปแล้ว การ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกร่วมประสิทธิภาพทางการเมืองน้อยมากจน ไม่มีความหมายใด ๆ เลย ยกเว้น เฉพาะการมีส่วนร่วมในรูปแบบของการสื่อสารข่าวสารทาง การ เมืองและการประท้วง เท่านั้นที่สัมพันธ์กับความรู้สึกร่วมประสิทธิภาพทางการเมืองอยู่บ้าง แต่ก็ยังคงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำอยู่มาก ลักษณะดังกล่าวนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษา ของ Milbrath Verba และ Nie อย่างชัดเจน ปรากฏการณ์ดังกล่าว เป็นสิ่งที่ ค่อนข้างประหลาดและยากต่อการทำความเข้าใจอย่างยิ่ง อาจ เป็นไปได้ว่าลักษณะดัง ก่อกล่าวนี้เป็นลักษณะ เฉพาะของกรรมกรการทำ เรือเอง อย่างไรก็ตามในประเด็นดังกล่าว นี้ น่าที่จะมีการวิจัยซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบว่าลักษณะดังกล่าว เป็นความจริงหรือไม่ และถ้า เป็น เช่นนี้จริงแล้วมีสาเหตุมาจากอะไร ทั้งนี้ เพื่อความ เข้าใจและความก้าวหน้า ทางการศึกษาของวิชารัฐศาสตร์ในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

3.2 ความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ กรรมกรการทำ เรือ

ผลงานการวิจัยของนักวิชาการหลายท่านได้ข้อสรุปว่าบุคคลที่มีความ

1

Sidney Verba and Norman H. Nie, Participation in America : Political Democracy and Social Equality (New York : Harper & Row, 1972), p. 67.

2

Lester W. Milbrath and M.L. Goel, Political Participation (Chicago : Rand McNally, 1977), p.59.

ไว้วางใจทางการเมืองต่ำจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ Milbrath ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่าบุคคลที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ แต่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการประท้วงต่อต้านระบบ ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำและมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำมักมีแนวโน้มว่าจะถอนตัวออกจากระบบการเมือง ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูงและมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้น และสุดท้ายคือผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูง แต่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะสนับสนุนกิจกรรมของรัฐ¹

จะ เห็นว่าสมมติฐานดังกล่าวไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ซึ่งปรากฏว่า กรรมกรการทำ เรือที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับปานกลางและสูง ปรากฏการณ์ดังกล่าว ยากต่อการอธิบายอย่างยิ่ง เนื่องจากมีลักษณะกลับด้านกลับผลการวิจัยอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม อาจ เป็นไปได้ว่ากรรมกรการทำ เรือมิได้ตอบแบบสอบถามตามความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งนี้เพราะคำถามต่าง ๆ อาจสร้างความกังวลใจให้กับกรรมกรการทำ เรือได้ เนื่องจาก เป็นการถาม เกี่ยวกับความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐ ดังนั้นจึงน่าจะมีผู้ทำ การศึกษาวิจัยซ้ำดูอีกครั้งหนึ่ง เพื่อหาข้อสรุปที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อ เสนอแนะ

ผลการศึกษาที่ เสนอแล้วทั้งหมดนี้จะ เห็นได้ว่ากรรมกรการทำ เรือให้ความสนใจต่อการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองยังไม่มาก เท่าที่ควร และปัจจัยที่มีบทบาทในการผลักดันหรือชักจูงให้กรรมกรการทำ เรือ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุดคือ ปัจจัยทางด้าน การ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำ เรือ ซึ่งถ้าหากรัฐ เจตนาที่จะปกครองประเทศด้วย

¹

Milbrath, Political Participation, p. 69.

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างจริงจังแล้ว ก็น่าจะส่งเสริมและสนับสนุน การ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งกรรมกร โดยทั่วไปด้วย ทั้งนี้ เพื่อ เป็นการพัฒนากรรมกรให้รู้จักการปกครองตนเองและเพื่อให้ ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้รับการ เอาใจใส่พิทักษ์รักษาให้มีความมั่นคง ถาวรตลอดไป

สำหรับการส่งเสริมสนับสนุนให้กรรมกร เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่าง แข็งขันนั้นอาจจะทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก นำที่จะมีการให้เงินอุดหนุนสภาพแรงงานและส่งเสริมให้ สภาพแรงงานจัดกิจกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพราะปัจจุบันสภาพแรงงาน เป็น หน่วยสำคัญที่ทำหน้าที่ในการโน้มน้าวชักจูงให้กรรมกร เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ อย่างมากการสนับสนุนส่งเสริมสภาพแรงงานให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง และหลากหลายย่อม เป็นการดีที่จะช่วยให้สภาพแรงงานสามารถระดม (mobilize) กรรมกรให้ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ประการที่สอง พรรคการเมืองและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งทางภาครัฐบาล และ เอกชน ควรจะร่วมมือกันในการให้ความรู้และพัฒนาความคิดความ เชื่อของกรรมกร ให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อให้พื้นฐานทางความรู้ความคิดและความ เชื่อของกรรมกร เกี่ยวกับการ เมืองการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความกว้างขวางและ เข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น การ เพิ่มพูนความรู้ให้กรรมกรจะทำให้กรรมกรมีทิศทาง (direction) ในการ เข้ามามี ส่วนร่วมทางการเมืองชัดเจนและไม่ถูกกลุ่มอำนาจอื่นหลอกใช้ เป็น เครื่องมือทางการเมืองได้อย่างง่าย ๆ

ประการที่สาม รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐควรให้ความ เชื่อมั่นแก่กรรมกร ว่าการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่ถูกต้องและไม่ มี อันตรายแต่อย่างใด นอกจากนี้ควรทำความเข้าใจแก่กรรมกรให้แจ่มชัดว่าการตก เป็น ทาสทางความคิดของลัทธิทางการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์คือ เสรีภาพและสิทธิมนุษยชนนั้นมีผล

เสียดังกรรมการและประเทศชาติอย่างไรร่าง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ต่อกัน และลดอคติต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป

ประการที่สี่ รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ควรแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของชาติให้ลุล่วงไปโดยเร็ว เพื่อชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของระบบการเมืองและประโยชน์ของการปกครองในระบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาในระบบการเมืองแก่กรรมการให้มากยิ่งขึ้น

ประการที่ห้า รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐควรมีความฉะฉานต่อการแก้ปัญหาของประเทศอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในทางการเมือง ทางสังคม เศรษฐกิจและการทหาร ทั้งนี้ เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีงามให้แก่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและลดความสำคัญของระบอบการปกครองแบบเผด็จการให้หมดสิ้นไปจากความทรงจำของกรรมการ และประชาชนทั่วไปโดยเร็วที่สุด

สำหรับในด้าน การเพิ่มพูนความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความไว้วางใจทางการเมืองของกรรมการ เพื่อให้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีระเบียบ และมีประสิทธิภาพสูงนั้น น่าจะกระทำได้ด้วยวิธีดังต่อไปนี้คือ

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานของรัฐ และนายจ้างควรที่จะป้อนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ให้แก่กรรมการอย่างสม่ำเสมอ และตรงตามข้อเท็จจริง เพื่อเป็นการเพิ่มความรอบรู้ และความมั่นใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบมากยิ่งขึ้น

2. การให้สวัสดิการ รัฐบาลและนายจ้างควรที่จะร่วมมือกันในการให้สวัสดิการแก่กรรมการมากยิ่งขึ้น เช่น ที่พักอาศัย ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนของบุตร เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้กรรมการมีความเชื่อมั่น และศรัทธาต่อระบอบการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น

3. การฝึกอบรม รัฐบาลและนายจ้างน่าจะร่วมมือกันจัดการฝึกอบรม ทั้งความรู้ทางด้านการปฏิบัติงานและความรู้ในทางการ เมืองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพโดยทั่วไปของกรรมกรให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรู้สึก มีประสิทธิภาพทางการ เมืองและความไว้วางใจทางการ เมืองมากขึ้นด้วย

4. การส่งเสริมสภาพภาพ รัฐบาลและหน่วยงานเอกชนควรที่จะได้ร่วมมือกัน ในการส่งเสริมสภาพภาพของกรรมกรให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้ เพื่อให้กรรมกรมีความภาคภูมิใจ และมีความรู้สึกที่ติดต่อบรรยากาศการปกครองมากยิ่งขึ้น

5. การศึกษาอาชีพเพิ่มเติม เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล และนายจ้าง และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้กรรมกรมีโอกาสในการเลื่อนฐานะของตนมากขึ้น ควรจะได้มีการให้การศึกษาศาชีพเพิ่มเติมแก่กรรมกรอย่างกว้างขวาง ด้วยเช่นกัน

การส่งเสริมให้กรรมกรเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีระ เียบยและมี อัตรการเข้ามีส่วนร่วมในระดับสูง ด้วยวิธีการต่าง ๆ และการเพิ่มความ รู้สึกมีประสิทธิ ภาพทางการ เมืองและความไว้วางใจทางการ เมือง ดังที่กล่าวแล้วนี้น่าจะมีผลต่อการบรรลุ ความสำเร็จในการปกครองด้วยระบบประชาธิปไตยของไทยมากยิ่งขึ้น

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยลักษณะการ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือ แห่งประเทศไทย ดังที่ได้เสนอผลการวิจัย และข้อเสนอแนะมาทั้งหมดแล้วนี้ ปรากฏว่า ได้พบข้อสังเกตที่น่าสนใจอย่างมาก 2 ประการด้วยกัน คือ

1. เกี่ยวกับแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา กล่าวคือ การวิจัยครั้งนี้ ได้พบว่า การนำแนวความคิดของนักวิชาการชาวตะวันตกมา เป็นกรอบในการศึกษาวิจัย โดยมีได้ประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย ซึ่งมีลักษณะ เฉพาะหลายประการ (เช่น ค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และสภาพการณ์ทางการ เมือง และ เศรษฐกิจ เป็นต้น) ได้ทำให้การค้นหา "ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง" ของกรรมกรการทำ เรือแห่งประเทศไทย มีขอบเขตจำกัด และไม่ครอบคลุม เท่าที่ควร

2. เกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ในการศึกษาวิจัยลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือแห่งประเทศไทยครั้งนี้ มุ่งเน้นแต่เฉพาะการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) เพียงอย่างเดียว ทำให้ผลการศึกษาในบางส่วนยังไม่แจ่มแจ้งเท่าที่ควร เช่น การไม่สามารถชี้ชัดออกมาให้ได้ว่า เพราะเหตุใด ปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา รายได้ จึงไม่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือ เป็นต้น ซึ่งหากได้มีการผสมผสานวิธีการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เข้าด้วยกันแล้ว คงจะช่วยให้ผลการศึกษาดังนี้ มีความสมบูรณ์ขึ้นอย่างมากทีเดียว

จากข้อสังเกตทั้ง 2 ประการ ที่กล่าวข้างต้นนี้ น่าจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากนักรัฐศาสตร์ไทยได้มีความจริงจังในการประยุกต์ และปรับปรุงวิธีการศึกษาให้มีความสมบูรณ์และแจ่มแจ้งมากขึ้นอย่างสม่ำเสมอแล้ว ก็จะช่วยให้การศึกษารัฐศาสตร์ในประเทศไทยมีประโยชน์ต่อสังคมอย่างมหาศาลทีเดียว